

Den ointresserade socialdemokratin

Att mycket av det massmediala intresset koncentrerades kring den nya borgerliga regeringens göranden och låtanden var knappast ägnat att förvåna. Förväntningarna efter valutgången var stora och frågorna många: Skulle det bli någon borgerlig regering överhuvud taget? Skulle regeringsförklaringen motsvara de högt ställda kraven? Och om man mot förmodan kom överens om politiken, skulle de till synes hart när olösbara personfrågorna kunna hanteras?

När sedan regeringsbildningen var ett faktum, regeringsförklaringen uppläst och gillad, och departementen tagna i besittning återstod det svåraste, om vilket olyckskorpar av främst borgerligt slag kraxat högt: Skulle regeringen verkligen vara förmögen att åstadkomma den efterlängtrade "rivstarten"? Att snabbt och effektivt lägga förslag om så mycket som möjligt av det som utlovats är helt nödvändigt för varje ny regering för att omedelbart sätta bilden av handlingskraft och klara mål. Med våra mycket korta mandatperioder är tiden för en regering att uträtta väsentligheter ytterst begränsad, och det gäller att handla kvickt innan det på nytt stundar valrörelse och de enskilda partierna vädrar röster.

I det perspektivet var det inte underligt att uppmärksamheten nästan enbart riktades mot den nya regeringen. Den som lovar mycket tar stora risker, och det är många som har ett intresse i utfallet av den utlovade förändringen.

Men i takt med att det utåt sett mest intensiva skedet i den nya regeringens tillvaro avslutades, samtidigt som regeringens förslag hamnat på riksdagens bord, vändes intresset i allt högre grad

mot oppositionen och socialdemokratin. Och det var ingen vacker syn. Utan den (skenbara?) glans som regeringsställningen automatiskt skänker innehavarna, framstår socialdemokratin just nu som naken, villrådig och handlingsförlamad. Sällan har frågorna *Hvadan?* och *Hvart-hän?* känts mer befogade.

Visst var det rimligt att socialdemokratin efter det historiskt usla valresultatet tog en paus för vila och eftertanke. Ingvar Carlsson själv utlovade generöst 100 dagars smekmånad för regeringen och åkte på tågfluffning med hustrun. Åtskilliga andra ledande socialdemokrater tog också semester eller ägnade sig åt att bevaka sina intressen inför kalaset på lediga landshövdinge- och generaldirektörsposter.

Men andra har funderat desto mer — offentligt eller i det tysta — kring varför det gick som det gick. Det är en naturlig självvrannsakan. Nio år av oavbrutet maktinnehav — där en till synes mycket framgångsrik inledning för den ekonomiska politiken samt en splittrad borgerlighet tillät socialdemokratin att närmast ohotade föra sin egen politik — ledde till att fallet blev tungt och stort.

Den bubbla man själv blåst upp sprack med en ljudlig smäll. Den skenbara ekonomiska framgången kollapsade och socialdemokratis sympatisörer övergav partiet i stora skaror. Vem skulle inte i ett sådant läge börja fundera över sin uppgift på den politiska scenen?

Det vore synd att påstå att rösterna i den socialdemokratiska eftervalsdebatten är samstämmiga. Många har känt sig kallade att delta och åsikterna om Varför är nästan lika många som det finns debattörer. Men med en grov förenkling kan man säga att det finns två skolor.

Den ena går ut på att partiet uppfattas som ett bevararparti, att socialdemokratin inte förstått kraven på förändring och förnyelse av det svenska samhället. Den uppfattningen artikuleras exempelvis i SSU:s utmärkta tidskrift *Tvärdrag* där bl a "dissidenten" Widar Andersson desillusionerat utbrister att "det är som om vi önskar att den där dj-a muren stod kvar". Men också Mona Sahlin tillstår att valresultatet kanske ändå var "en reaktion som visar att människor har en allt mindre tro på centrala lösningar och stora system".

Den andra skolan påstår motsatsen, att socialdemokratin i alltför många frågor ändrat ståndpunkt och att många i partiet därför inte längre känner igen sig. Tydligast finns denna ståndpunkt företrädd i de fackliga tidningarna, LO-tidningen inte minst.

Den för socialdemokratin dystra slutsatsen skulle kunna vara att bägge skolor har rätt. För de socialdemokratiska kärntrupperna var de hastiga och tvära kasten när det gäller skatterna, EG-medlemskapet, kärnkraften och Öresundsbron knappast mobiliserande. Samtidigt som många förstagångsväljare och yngre väljare i allmänhet upplevde socialdemokratin som maktfullkomlig, trög, grå och otidsenlig. Och föga lämpad att ta ansvar för politiken i en tid av snabba förändringar och krav på omvandling.

Det finns tecken på att den socialdemokratiska ledningen dragit den slutsatsen. Det är i varje fall *en* möjlig tolkning av det som sagts och gjorts från socialdemokratiskt håll den senaste tiden. Så kan vi t ex se en uppluckring i den tidigare så benhårda linjen när det gäller privata alternativ i välfärdssystemen. Sten An-

derssons och Bengt Lindqvists daghemsstalinism har ersatts av Birgitta Dahls(!) perestrojka. Att det skulle ske med någon entusiasm från dem som tidigare med sådan kraft försvarat Gulag-linjen är svårt att tro, men det är uppenbart att det funnits och finns ett betydande tryck för en förändring från framför allt de yngre inom partiet.

Det är en förändring som bör bejakas och uppmuntras. Desto mer oroande är däremot försöken från den socialdemokratiska ledningen att samtidigt också få de gamla gardena att "känna igen" partiet. De ekonomisk-politiska motioner som socialdemokraterna presterat i riksdagen kan enklast sammanfattas som "åter till 1970-talet". Trots en läpparnas beaktelse till en politik för tillväxt innehåller förslagen i praktiken ingenting som befordrar utveckling och tillväxt i Sverige. Det är en nej-sägandets politik som reflexmässigt motsätter sig alla förslag till skattesänkningar, besparingar, avregleringar och privatiseringar. De s-märkta motionerna bekräftar vad man länge misstänkt, att regeringstidens omvändelse i skatte- och Europafrågan skedde under galgen. Nu, utan verklighetens tryck, sker en beklaglig återgång till gamla förlegade ståndpunkter.

Den slutsats som kan dras av det som nu händer inom socialdemokratin är inte särdeles uppmuntrande. Sverige står inför en av de största strukturomvandlingarna i vår moderna historia. Internationaliseringen och integrationen med det övriga Europa utsätts redan industrin för ett enormt omvandlingstryck. Om vi skall överleva som industrination och välfärdsländ kommer det att krävas stora förändringar av villkoren för näringslivet. Och

förändringarna måste genomföras så snabbt det bara går.

Men socialdemokratin tycks för närvarande helt ointresserad av en seriös diskussion kring dessa avgörande frågor. I stället ägnas så gott som all tid och spaltutrymme åt den offentliga sektorn, vare sig man är förändrare eller bevarare. Om industrin och näringslivets villkor är det däremot bedövande tyst.

Det är tragiskt, dels därför att arbetarrörelsen inte minst genom sin fackliga gren skulle kunna spela en betydelsefull roll för förnyelsen av svenskt näringsliv. Dels därför att Ny demokrati nu visat sitt rätta populistiska jag och uppenbarligen tycks mer intresserad av den egna massmediala uppmärksamheten, än att bidra till en liberalisering av näringslivet. Ny

demokratis företrädare har genom sina ställningstaganden tyvärr bekräftat de mest pessimistiska farhågorna om partiet.

Behovet av en socialdemokrati som utvecklat den förnyelse som trots allt inleddes under regeringstiden har därmed blivit mer påtagligt. Dessvärre tycks någon sådan utveckling för socialdemokratiens del inte vara aktuell. I stället riskerar vi att få en anti-koalition i riksdagen bestående av socialdemokratin, ny demokrati och vänsterpartiet vars enda insats blir att försena den nödvändiga och önskvärda omvandlingen av Sverige. Om så blir fallet är regeringen att beklaga, men än mer trist lär det bli för Sveriges medborgare.

Erövra kulturen

Det sägs att högern har vunnit.

I den ekonomiska debatten talar alla om marknadsekonomi. Vardagsstatlig verkschef, använder nog samt högerns retorik när han motiverar sin existens och låter som en företagare när han talar om marknadsanpassning och lönsamhet.

Regeringen är i full färd med att driva igenom ett av de mest omfattande privatiseringsprogrammen i västvärlden och de enda protesterna som hörts handlar om att det kanske inte är så enkelt som man kan tro.

För fem år sedan var det som att svära i kyrkan att ens antyda möjligheten till privat barnomsorg. Nu skall till och med socialdemokraterna godta det utan att rodna. Och i synen på lag och moral, låter var och varan-

nan politiker på ett sätt som en gång sades göra Astrid Kristensson omöjlig som justitieminister i en borgerlig regering.

Så visst har det hänt en del. Det är bara att läsa tidningen, höra på nyheterna och sedan fundera efter hur motsvarande spalter och program lät för fem, tio eller tjugo år sedan.

Det här stämmer i större eller mindre utsträckning på alla tidningar. Fast det finns en begränsning. När man kommer till kultursidan verkar tiden ha stått stilla.

DNS kulturbilaga är en av de få kvarvarande organen för kommunistiskt tänkande. På SvD tar kulturchefen nervöst avstånd när en medarbetare skriver en artikel som ifrågasätter offentliga subventioner till kulturen och hela kultursverige formerar sig till ett rasande avståndstagande. De flesta kul-